

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא בתלמוד בבלי

**מסכת
מגילה
למסקנא**

חלק ב' פרקים ב, ג, ד

בעזר החונן לאדם דעת

אברהם אלימלך ב"ר מנחם נחום בריזל

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

ב"ה

דברים אחדים על ספרי 'למסקנא'

כסלו תשפ"ד

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. ברוב רחמי השי"ת, הנני מגיש בזה ללומדי ועוסקי השי"ס את ספרי 'למסקנא'. אשר בו הועלה על הכתב בלשון קצר וצח, בסגנון ערוך ומסודר, סיכום נפלא מעיקרי הדינים העולים מסוגיות הגמרא 'למסקנא', על פי דרכו של רש"י ז"ל. ובזה יוכל הלומד לחדד בזכרונו את עיקרי הדברים העולים מן הסוגיא 'למסקנא', עם טעמיהם בקצרה, כדי שיוכלו לחזור עליהם ולשננם, למען יעמדו בלבו ובמוחו של הלומד לימים רבים.

עיקר מטרת הסיכומים, הוא להעלות את הדינים והשיטות העולים מן הסוגיא, ולא סיכום הסוגיא עצמה, כגון השקלא וטריא, הקושיות והתירוצים, הראיות והלימודים, וכל הדומה. למעט במקומות מועטים, כאשר אינו מבורר דיו מדברי הגמרא ורש"י העולה לדינא, כגון שנאמרו תירוצים שונים ליישב דברי ברייתא או המשנה, או מאמרו של אמורא פלוני, ואינו מבורר בסוגיא מה יהא לדינא, או שיתכן ששני המהלכים הם לדינא, ולכן במקומות אלו ודומיהם כתבנו בקצרה את המהלכים השונים שיש בסוגיא. וכמו כן יסודות כלליות שנזכרו בסוגיא, או דברי אגדות ודרשות בכתובים, וכדומה, שאינם נוגעים לדינא ממש, כתבנו את עיקרי הדברים המבוארים במסקנת הגמרא, והכל על פי דרכו של רש"י ז"ל.

אין זכויות שמורות על הקונטרס, ניתן להפיצו כצורתו ובמתכונתו הנוכחי בכל האמצעים לכל החפץ ללמוד בו, כדי להגדיל תורה ולהאדירה

ניתן להשיג את ספרי למסקנא על מסכתות שונות במהדורה דיגיטלית, וכן לשלוח הערות והארות במייל: 7691265@gmail.com או בטלפון של המחבר

052-7691265

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

ברכת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ברוך מאיר יעקב שוחט

סטאלין קארלין

רח' האתרונ 89, נבעת זאב ת"ז

יְיָ אֱלֹהֵינוּ קַח נָא אֶת הַדְּפִי אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ יָדְךָ
תְּשַׁלֵּם

בְּהַר יְבוּס הַר הַשֵּׁלֶם הַזֶּה אֲהַרְחֵם אֶלְיָהֵם הַיֵּצֵל לְיִשְׂרָאֵל

קִרְוֵה רוּחַ הַסִּיּוֹת אֵל כִּי יֵשׁ אִתְּךָ מִן הַמַּלְאָכִים
וְהַכֹּתֵמִים סָבִיב אֵלֵינוּ פֶּאֶסְקֵנָא בְּסֻמִּיַּת הַשָּׁמַיִם וְעַד עֵתָהּ
הַשְׁמַתָּ פֶּאֶסְקֵנָא עַל הָיָה וְעַד וְעַל יוֹדֵי נְסִיחָה עַל יְהוָה מִסְתַּת
בְּשֵׁם יְהוָה הַשֵּׁלֶם עֲמָךְ שֶׁנִּכְבְּדוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּחֻבְבֵּךְ שְׂמוֹר
חֻבְבֵּ שְׂמִי.

וְהַדְּפִי תִּפְּלוּ שְׂמֵכְךָ אֲהַרְחֵם אֶלְיָהֵם הַיֵּצֵל וְהַמַּוֵּךְ
רוּחַ נְחֵם מְבִיָּה יְחִיו אֲסֻרָה אֶלְיָהֵם.

כֹּחַ הַשֵּׁם וְהַפְּקִידוֹת לָךְ אֵין אֲפֻזְאוֹלֶה לְיִשְׂרָאֵל
שְׂמֵךְ שְׂמֵכְךָ

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגמרא בתלמוד בבלי

הקורא למפרע למסקנא

א. הקורא את המגילה למפרע, לא יצא. שנאמר להיות עושים וגו' ככתבם וכזמנם, מה זמנם למפרע לא, אף כתבם למפרע לא. והוקש קריאה לעשיה.

ב. קרא את המגילה בעל פה, או תרגום, או בכל לשון, לא יצא. אבל קורין אותה ללועזות בלעז. והלועז ששמע אשורית, יצא. קראה סירוגין, שקורא מעט ומתנמנם, יצא. היה כותבה או דורשה או מגיהה, ובתוך כך קראה, אם כוון לבו יצא, ואם לאו לא יצא.

ג. היתה המגילה כתובה ע"י סם (הנקרא זרניך), או בסיקרא (צבע אדום שצובעין בו תריסין), או בקומוס (שרף אילן), או בקנקנתום (סם שצובעין בו מנעלים שחורים). או שכתבה על הנייר (מין עשבים עשוי ע"י דבק), או על הדפתרא (עור שאינו מעובד בעפצים), לא יצא, עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו.

ד. ואלו דברים שאין יוצאים בהם בקריאה למפרע: א. מגילה (מהטעם שנתבאר). ב. הלל. והטעם: ו"א שנאמר 'ממזרח שמש עד מבואו', כשם ששקיעת זריחת החמה לא יהפכו, כך מהולל שם ה' ולא למפרע. וי"א מ'זה היום עשה ה'', כסדר היום. וי"א מ'יהי שם ה' מבורך', כהיותו יהא הלול שם ה'. וי"א מ'מעתי ועד עולם'. ג. קריאת שמע. לחכמים, שנאמר 'והיו', ולרבי ממה שנאמר 'ה'דברים ולא נאמר 'דברים'. ד. תפילה, שהסדירו חכמים את הברכות על הסדר (כפי שיתבאר להלן ע"ב).

ה. לרבי קורים ק"ש ככתבה ולא בכל לשון, שנאמר 'והיו' בהיותן יהו, ולחכמים קורים בכל לשון, שנאמר 'שמע' בכל לשון שאתה שומע.

ו. הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו, לרבי לא יצא, שנאמר 'שמע' השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך, ולחכמים יצא.

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

ז. לא נתבאר למסקנא (בין לרבי ובין לחכמים) אם כל התורה נאמרה (לקרותה) בכל לשון, או בלשון הקודש.

ח. מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות בתפילה על הסדר. ולאחר מכן שכחום, וחזר שמעון הפקולי ויסדום. וזה סדרן: א. אבות, שנאמר 'הבו לה' בני אליהם'. ב. גבורות, שנאמר 'הבו לה' כבוד ועז'. ג. קדושות, שנאמר 'הבו לה' וגו' בהדרת קדש'. ד. בינה, שנאמר 'והקדישו את קדוש יעקב וגו' וסמוך לו 'וידעו תעי רוח בינה'. ה. תשובה, שנאמר 'ולבבו יבין ושב'. ו. סליחה, שנאמר 'וישב אל ה' וירחמהו וגו' כי ירבה לסלוח'. ז. גאולה, לפי שעתידין ליגאל בשביעית (מלחמות שהן תחילת הגאולה יהיו בשביעית), תקנוה בשביעית. ח. רפואה, מתוך שניתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה קבעוה בשמינית. ט. ברכת השנים, כנגד מפקיעי שערים שהזכירן דוד בפרשה תשיעית. י. קיבוץ גליות, שנאמר 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא'. יא. משפט, שמכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים. יב. ברכת המינים, שמכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו המינים, וכולל זדים עמהם. יג. ברכת הצדיקים, שמכיון שכלו המינים מתרוממת קרן צדיקים. וכולל גירי הצדק עם הצדיקים. יד. בנין ירושלים, ששם קרן צדיקים מתרוממת. טו. צמח דוד, שמכיון שנבנית ירושלים בא דוד. טז. תפילה, שמכיון שבא דוד באתה תפילה. יז. עבודה, שמכיון שבאת תפלה באת עבודה. יח. תודה, שמכיון שבאת עבודה באתה תודה. ואומרים אחריה ברכת כהנים, שנאמר 'וירד מעשות החטאת וגו' (ומקדימין תודה, שהיא ועבודה אחת הן). יט. שים שלום אחר ברכת כהנים, שנאמר 'ואני אברכם', וברכה של הקב"ה שלום.

דף י"ח

א. אסור לספר בשבחו של הקב"ה יותר ממה שתיקנו חכמים. שנאמר 'מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו', למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

להשמיע כל תהלתו. והמספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם.

ב. מבחר כל הסממנין היא השתיקה, שלא להרבות דברים. וכך אמרו במערבא: 'מלה בסלע משתוקא בתרין'. שאם תרצה לקנות הדבור בסלע, תקנה השתיקה בשתיים.

ג. קרא את המגילה בעל פה לא יצא, שנאמר כאן 'נזכרים' ונעשים, ונאמר בזכירת מעשה עמלק 'זכרון בספר' (והיינו קריאה בפה, שנאמר 'זכור', ועל שכחת הלב כבר אמור 'לא תשכח'), מה להלן בספר אף כאן.

ד. מגילה הכתובה מקרא, וקראה תרגום או בכל לשון, לא יצא, שהרי קרא על פה. היתה כתובה תרגום, וקראה באותו לשון, אם קרא לבני אותה מדינה, כגון שקרא גיפטית לגיפטים, עברית לעברים, או עילמית לעילמים, יצאו. ואם קראה לבני מדינה אחרת, לא יצאו.

ה. היתה כתובה יוונית וקראה יוונית, י"א שרק יוונים יצאו, כדין שאר לשונות. וי"א שלעז יווני לכל כשר, וכשיטת רשב"ג שהתירו לכתוב בספרים יוונית. וגם במגילה התירו לשיטתו, אע"פ שנאמר בה 'ככתבם'.

ו. לועז ששמע את המגילה בלשון הקודש, יצא. שהרי גם הנשים ועמי הארץ יוצאים ידי חובתם, אע"פ שאינם מבינים. וגם אנו אין יודעים מהו 'אחשתרנים בני הרמכים', ואע"פ כן יצאנו ידי חובה, לפי שיש כאן מצות קריאה ופרסומי ניסא.

ז. חכמים למדו משפחתו של רבי פירושן של כמה תיבות: א. סירוגין (חלקים). ב. חלולוגות (מין צמח). ג. סלסול בשיער. ד. 'וטאטא' במטאטא (כיבוד הבית).

ח. קרא את המגילה סירוגין, ושהה כדי לגמור את כולה מתחילתה לסופה, לרבי מונא משום רבי יהודה לא יצא. י"א שהלכה כמותו, וי"א שאין הלכה כמותו.

ט. שומרת יבם שנפלה לפני כמה אחים, וקידש אחד מן האחים את אחותה, לרבי יהודה בן בתירא היא אסורה לו משום אחות זקוקה (שיש

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

זיקה אפילו בשני אחים), ולפיכך אומרים למקדש המתן מלכונסה, עד שיעשה אחיך הגדול (שהמצוה עליו) חליצה או ייבום ביבמה, ואז תותר לך אחותה. אבל חכמים סוברים שאין זיקה בשני אחים, ומותר באחותה גם קודם שעשה אחיו מעשה. לשיטת שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירא.

י. השמיט הסופר במגילה אותיות או פסוקין, וקראן הקורא בעל פה כמתורגמן המתרגם, יצא. ודוקא אם חסר מקצתה, אבל כולה פסול. ולפיכך אם היו האותיות מטושטשות או מקורעות (בכולה), אם רישומן ניכר כשרה, ואם לאו פסולה.

יא. השמיט הקורא פסוק אחד, לא יאמר אקרא את כולה ואחר כך אקרא אותו פסוק (שהקורא למפרע לא יצא), אלא קורא מאותו פסוק ואילך. וכן הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור שקראו חציה, לא יאמר אקרא חציה עם הצבור ואחר כך אקרא חציה, אלא קורא אותה מתחילתה ועד סופה.

יב. קרא את המגילה כשהוא מתנמנם, יצא. ומהו מתנמנם? שהוא ישן ולא ישן, ער ולא ער, כשקוראים לו הוא עונה, ואינו יודע להשיב סברא, וכשמזכירין לו הוא נזכר.

יג. היה כותב מגילה, וקורא כל פסוק לאחר כתיבתו, לא יצא, שצריך שתהא כתובה כולה. ואם היה מגילה אחרת לפניו, וקורא ממנו כל פסוק לפני כתיבתו, אם כיוון לבו, יצא.

יד. אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. ומי שדברי תורה מיושרין אצלו, כגון רבי מאיר, ורב חננאל, והוא בשעת הדחק, מותר. אבל שלא הדחק, אסור. ומעשה ברבי מאיר שהלך לעבר שנה בעסיא, ולא היה שם מגילה, וכתבה מלבו וקראה.

טו. י"א שתפילין ומזוזות נכתבות שלא מן הכתב. וכן הלכה, הואיל ושגורות בפי הכל.

טז. י"א שתפילין ומזוזות אין צריכין שרטוט. ולהלכה תפילין אין צריכין, ומזוזות צריכין.

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגמרא בתלמוד בבלי

דף י"ט

א. מגילה אינה כשירה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו, שבמגילה נאמר: 'ותכתב' אסתר, ובירמיה נאמר: ואני 'כותב' על הספר בדיו.

ב. בן עיר שהלך לכרך, אם עתיד לחזור למקומו בליל ט"ו, ולא יהא בכרך ביום ט"ו, קורא בי"ד כמקומו (אע"פ שהוא עתה בכרך). אבל אם אין עתיד לחזור בליל ט"ו, ממתין לט"ו וקורא עם בני הכרך, אף על פי שסופו לחזור לאחר זמן. ש'מוקף בן יומו' קרוי מוקף.

ג. וכן בן כרך שהלך לעיר, אם עתיד לחזור למקומו בליל י"ד (קודם עלות השחר), קורא כמקומו בט"ו. ואם אין עתיד לחזור למקומו בליל י"ד, אע"פ שעתיד לחזור ביום י"ד, קורא עם בני העיר בליל י"ד וביומו, ש'פרוז בן יומו' נקרא פרוז.

ד. בן כפר שהלך לעיר בכל אופן קורא עמהו, שמעיקר הדין היה צריך לקרות כבני העיר, אלא שחכמים הקילו עליהם כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים, והקולא היא רק כשהם במקומן.

ה. מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו? לרבי מאיר כולה, לרבי יהודה מאיש יהודי, לרבי יוסי מאחר הדברים האלה, ולר"ש בר יוחאי מבלילה ההוא.

ו. כולן מקרא אחד דרשו: י"א מהפסוק 'ותכתב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תקף', לרבי מאיר תוקף של אחשוורוש, לרבי יהודה תוקף של מרדכי, לרבי יוסי תוקף של המן, ולר"ש תקפו של נס.

ז. יש שדרשוהו מהפסוק 'ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם', כלומר שהמגילה נכתבת ונקראת להודיע לדורות מה ראו באותו הזמן שעשו מה שעשו, ומפרש על ככה עשו, ומה הגיע על העושים. ובזה נחלקו התנאים: ר"מ מפרש, מה ראה אחשוורוש שנשתמש בכלים של בית המקדש, שחישב שבעים שנה ולא נפדו, והגיע אליהם שהרג את ושתי. רבי יהודה מפרש מה ראה מרדכי שנתגרה בהמן, לפי שעשה עצמו ע"ז, והגיע אליהם הנס. רבי יוסי מפרש, מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים, משום

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגמרא בתלמוד בבלי

שמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. והגיע אליהם שתלו אתו ואת בניו על העץ. ר"ש מפרש מה ראה אחשורוש להביא את ספר הזכרונות, לפי שהזמינה אסתר להמן בסעודה, והגיע אליהם הנס.

ו. הלכה כדברי האומר שצריך לקרות את כולה. ואפילו למאן דאמר מאיש יהודי, צריכה שתהא כתובה כולה.

ז. מגילה נקראת ספר, שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה. (כדין ספר תורה לחד מאן דאמר). ונקראת אגרת, שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין, כשרה. ובלבד שיהו משולשין, שיהא מראש התפר עד מקום תפירת הגיד כממנו ועד הגיד השני, ומן השני לשלישי כמשלישי לסוף התפר.

ח. הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים, לא יצא. שצריך שתהא אגרת לעצמה, שיש בכך יותר פרסומי ניסא, כי בין הכתובים נראה כקורא במקרא. ואם היא ארוכה משאר הקלפים למעלה או למטה, או קצרה מהן, מותר. וי"א שלא אמרו דין זה אלא כשקורא בציבור.

ט. כשתופרין יריעות של ספר תורה לחברן יחד, משיירין בתפר למעלה ולמטה. מתחילה אמרו שהוא הלכה למשה מסיני. ולמסקנא אינו אלא תיקון חכמים וכדי שלא יקרע.

י. אלמלי נשתיר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלא נקב מחט סדקית, לא היו יכולין לעמוד מפני האורה.

יא. הקב"ה הראה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, ומה שהסופרים עתידין לחדש, והיינו מקרא מגילה.

יב. הקורא את שמע, או את המגילה, או המברך ברכת המזון, או ברכה על הפרשת תרומה, ולא השמיע לאזנו. למסקנת הגמרא שלש שיטות בדבר: לרבי מאיר יצא לכתחילה, לרבי יהודה לכתחילה צריך להשמיע לאזנו, ובדיעבד אם לא השמיע לאזנו יצא. ולרבי יוסי לא יצא אפילו בדיעבד.

יג. הכל כשרין לקרות את המגילה, חוץ מחרש (אע"פ שהוא מדבר, כיון שאינו שומע, אינו מוציא אחרים, לרבי יוסי אפילו בדיעבד, ולרבי יהודה רק לכתחילה). וכן שוטה שהוא פטור ממצוות, אינו מוציא לאחרים.

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

יד. והקטן, אם לא הגיע לחינוך אינו מוציא. ואם הגיע לחינוך, לרבי יהודה מוציא את אחרים. (ולחכמים אינו מוציא).

א. כל הדברים שמצוותם ביום, צריך לעשותם לכתחילה משתנץ החמה. ובדיעבד אם עשו משעלה עמוד השחר כשר. (דמעלות השחר יום הוא, אלא לפי שאין הכל בקיאים בו, צריך להמתין עד הנץ החמה). ואלו הם: (א) קריאת המגילה (של יום), שנאמר 'והימים האלה נזכרים ונעשים'. (ב) מילה, שנאמר 'וביום השמיני ימול'. (ג) טבילה (בשביעי של זב וטמא מת, שאסור לו לטבול בליל שביעי, אלא מנץ החמה של יום שביעי ואילך). (ד) והזאה, שנאמר 'והזה הטהר על הטמא ביום השביעי', והוקש טבילה להזיה. (ה) שומרת יום כנגד יום (כשראתה יום א' בי"א יום שבין נדה לנדה), לא תטבול עד נץ החמה של יום שני, ולא מבלילה. (לפי שצריכה ספירה ביום, כמו ספירת שבעה שהוא ביום).

ב. מעלות השחר יום הוא, שנאמר 'וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים בַּמִּלָּאָה וְחֻצִּים מִחֻצִּיקִים בְּרִמְחִים מַעְלֹת הַשָּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים'. ואין לפרש שהקדימו להתחיל מלאכתם קודם היום, שנאמר 'וְהָיוּ לָנוּ הַלֵּילָה מִשְׁמֵר וְהַיּוֹם מִלָּאָה'.

ג. דבר שמצותו ביום, כשר כל היום. ולפיכך, כל היום כשר:

(א) לקריאת המגילה (של יום), שנאמר 'והימים האלה'. (ב) לקריאת הלל, שנאמר 'ממזרח שמש עד מבוא'. וי"א 'זה היום עשה ה''. (ג) לתקיעת שופר, שנאמר 'יום תרועה'. (ד) לנטילת לולב, שנאמר 'ולקחתם לכם ביום הראשון'. (ה) למוספין, שנאמר 'דבר יום ביומו'. (ו) לתפילת מוסף, שהשווה חכמים למוספין. (ז) לוידוי פר העלם דבר של ציבור, ופר כהן המשיח, שלמדים 'כפרה כפרה' מיום כיפור. (ח) לוידוי יום הכיפורים, שנאמר 'ביום הזה יכפר עליכם'. (ט) לוידוי מעשר, שנאמר 'ואמרת לפני ה' אלקיך וגו' היום הזה ה' אלקיך מצוך'. (י) לסמיכה ולשחיטה, שנאמר 'וסמך ושחט', ונאמר בשחיטה 'ביום זבחכם'. (יא) לתנופה, שנאמר 'ביום הניפכם'. (יב) להגשה, שהוקשה לתנופה. (יג) לקמיצה, להקטרה, למליקה,

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

ולקבלה, ולהזיה, שנאמר 'ביום צוותו'. יד) להשקיית סוטה, שלמדים גזירה שוה 'תורה תורה' ממשפט שהוא ביום. טו) לעריפת עגלה, שנאמר בה כפרה כקדשים. טז) לטהרת המצורע, שנאמר 'ביום טהרתו'. יז) סילוק בזיכין של לבונה וסידורם, לרבי יוסי, שאפילו סילק את הישנה בבוקר וסידר את החדשה בערב. (אבל לחכמים מסדר טפחו של זה בצד טפחו של מסלק).

ד. ודבר שמצותו בלילה, כשר כל הלילה. לפיכך, כל הלילה כשר:

א) לקצירת העומר, שהקצירה והספירה בלילה, וההבאה ביום. ב) להקטר חלבים ואברים, שנאמר 'כל הלילה עד הבוקר'. ג) לאכילת פסחים, לשיטת חכמים. אבל לר"א בן עזריה אוכלים עד חצות, שלמדים גז"ש 'בלילה הזה' ממכת בכורות.

הדרך עלך הקורא למפרע למסקנא

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

הקורא עומד למסקנא

דף כ"א

א. הקורא את המגילה, אם רצה עומד, ואם רצה יושב. אבל הקורא בתורה בציבור, לא יקרא מיושב, שנאמר 'ואתה פה עמד עמד', כביכול אף הקב"ה בעמידה.

ב. קראו שנים את המגילה, יצאו, ואין אומרים בזה ש'אין שני קולות נשמעין כאחד'. (מה שאין כן בתורה. להלן ע"ב).

ג. מקום שנהגו לברך לאחר קריאת המגילה, יברך. ומקום שנהגו שלא לברך, אין צריך לברך.

ד. בשני וחמישי ובשבת במנחה קורין לשלשה קרואים. אין פוחתין מהן, ואין מוסיפין עליהן, שלא יקשה לצבור, מפני שהן ימי מלאכה. וכן בשבת במנחה, שסמוך לחשיכה הוא, שכל היום היו רגילין לדרוש. ואין מפטירין בהם בנביא, מטעם זה.

ה. בראש חודש וחול המועד שיש בהם מוסף ואינם יו"ט, קורין ארבעה. אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן, שיש בהם ביטול מלאכה, שגם בחול המועד מלאכת דבר האבד מותרת. וכן אין מפטירין בהן בנביא.

ו. ביום טוב קורין חמשה, וביום הכפורים ששה. בשבת קורין שבעה, אין פוחתין מהן, אבל מוסיפין עליהן. ומפטירין בנביא.

ז. לא ישב הרב על גבי מטה וישנה לתלמידו על גבי קרקע, אלא או שניהם על גבי מטה או שניהם על גבי קרקע, שנאמר 'ואתה פה עמד עמד'.

ח. מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד, משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב, ועל זה שנינו ש'משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה'.

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

ט. בדברי משה רבינו מצאנו סתירה אם היה יושב בשעת לימודו או עומד. ו"א שהיה עומד ולומד מפי הקב"ה, ויושב ושונה לבדו. וי"א שלא עומד ולא יושב אלא שוחה. וי"א שאין ישיבה אלא לשון עכבה. (ובאמת היה עומד). וי"א שרכות היה לומד מעומד, וקשות מיושב.

י. בתורה אחד קורא ואחד מתרגם, ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין, וכל שכן שלא יהיו שנים קורין, דתרי קלי לא משתמעין.

יא. בנביא אחד קורא ולא שנים, אבל שנים מתרגמין, שהתרגום אינו אלא להשמיע לנשים ועמי הארץ שאין מכירין בלשון הקודש, ובתרגום של תורה צריכין לחזור שיהו מבינין את המצות, אבל בשל נביאים אין קפידא כל כך.

יב. בהלל ובמגילה אפילו עשרה קורין, לפי שהיא חביבה נותנים לב ושומעין.

יג. לפני קריאת המגילה מצוה לברך, שכל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן, כלומר קודם עשייתן. ומברך שלש ברכות, על מקרא מגילה, שעשה נסים, ושהחיינו.

יד. ולאחר קריאת המגילה מברך [במקום שנהגו]: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם (האל) הרב את ריבנו, והדן את דיננו, והנוקם את נקמתנו, והנפרע לנו מצרינו, והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו, ברוך אתה ה' הנפרע לישראל מכל צריהם. וי"א שחותם 'האל המושיע'. ולפיכך יאמר שניהם 'ברוך אתה ה' הנפרע לישראל מכל צריהם האל המושיע'.

טו. בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין שלשה. וי"א כנגד תורה נביאים וכתובים, וי"א כנגד כהנים לויים וישראלים.

טז. אין פוחתין מעשרה פסוקים בבית הכנסת, ופסוק 'וידבר' עולה מן המנין. וי"א כנגד עשרה בטלנים שבבית הכנסת, וי"א כנגד עשרת הדברות שנאמרו למשה בסיני, וי"א כנגד עשרה הילולין שאמרו דוד בתהלים, וי"א כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. שנאמר תשע פעמים 'ויאמר'

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

בבריאת העולם, ו'בראשית' גם מאמר הוא, שנאמר 'בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם'.

יז. אם קרא הראשון משלשה קרואים ארבעה פסוקים (כשקוראים בבית הכנסת עשרה פסוקים), הרי זה משובח, כמו שמצאנו בתרומת הלשכה שמקריבים תחילה מקופה שנתרמה ראשונה. וכן אם קראן האמצעי הרי זה משובח, כמו שמצאנו במנורה שמצדד פני כל הנרות כלפי נר מערבי שהוא אמצעי. וכן אם קרא אותן האחרון משובח, משום 'מעלין בקודש ולא מורידין'. (ואם יש להן ריוח בפרשה וקראו כל אחד ארבעה פסוקים, כולן משובחין).

יח. מעיקר הדין היה הפותח לקרות בתורה מברך לפניו, והחותם מברך לאחריה. ולאחר מכן התקינו חכמים שכולם יברכו לפניו ולאחריה, גזירה שמא יאמרו הנכנסין באמצע הקריאה, שאין ברכה בתורה לפניו, ומשום היוצאים שיאמרו שאין ברכה לאחריה.

דף כ"ב

א. מאחר שאין קורין בתורה לאחד פחות משלשה פסוקים, תקנו חכמים שלא ישייר הקורא בפרשה פחות משלשה פסוקים, גזירה שמא יאמרו היוצאים באמצע הקריאה, שהשני יקרא פחות משלשה שנשתיירו בפרשה. וי"א שגם לא יתחיל הקורא בפרשה פחות משלשה פסוקים, שמא יאמרו הנכנסים באמצע, שלא קרא הראשון שלשה פסוקים. (ולת"ק אין חוששין לזה, לפי שהנכנסים באמצע שואלים מה קרא הראשון). והלכה כיש אומרים.

ב. שלש פרשיות קורין בראש חודש. 'צו את בני ישראל' שיש בה שמונה פסוקים, 'וביום השבת' שיש בה שני פסוקים, 'ובראשי חדשיכם' שיש בה חמשה. וכדי לחלק הקריאה לארבע קרואים, היה צריך לשייר בפרשה או להתחיל בה פחות משלש פסוקים, ונחלקו אמוראים איך לתקן הדבר. לרב דולג, שהשני חוזר ומתחיל פסוק שגמר בו זה שלפניו. ולשמואל פוסק פסוק שלישי לחצאין. (אבל לא דולג, גזירה משום הנכנסין שישמעו השני מתחיל פסוק זה, ויאמרו לא קרא ראשון אלא שנים. וכן

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

היוצאין שישמעו את הראשון קורא שלשה, ויצאו מבית הכנסת, ויאמרו לא יקרא השני אלא שנים).

ג. ביום ראשון של מעמדות קורין פרשת 'בראשית' ו'יהי רקיע'. בראשית שיש בה חמשה פסוקים, חולקין לשנים. לרב דולג, ולשמואל פוסק. ופרשת 'יהי רקיע' שיש בה שלשה פסוקים, קורין לאחד. והלכה כרב שהוא דולג. והאמצעי דולגן.

ד. כל פסוק שלא פסקו משה, אין פוסקין אותו. ובמקום שלא אפשר, כגון לתינוקות של בית רבן שעשויים להתלמד, מותר לפסוק. וכן לשמואל כשלא יהיה לכל קורא שלש פסוקים מותר.

ה. פרשה של ששה פסוקים, קורין אותה בשנים. ושל חמשה פסוקים, ביחיד. קרא ראשון שלשה, השני קורא שנים מפרשה זו ואחד מפרשה אחרת. ויש אומרים שלשה, לפי שאין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים. (והלכה כמותו. כמו שנתבאר).

ו. רב קרא בתענית ציבור ובירך לפניה ולא לאחריה. ו"א שקראו אותו ראשון מחמת חשיבותו, וקודם תקנה היתה שרק הראשון בירך לפניה, והאחרון לאחריה. ו"א שלא קרא ראשון, ובמקומו תיקנו רק שכולם יברכו לפניה ולא תיקנו שיברכו לאחריה, שהיו נכנסים שם באמצע קריאה, ולא היו יוצאים.

ז. לרב הונא היו קוראים לתורה ראשון מחמת חשיבותו אע"פ שהיה שם כהן, שהרי אפילו רב אמי ורב אסי שהיו כהנים חשובים שבא"י, היו כפופים אליו. ו"א שגם לרב היו קוראים ראשון, אע"פ ששמואל היה נהוג להיות למעלה ממנו, היינו משום שרב היה מכבדו בפניו, אבל באמת היה שמואל כפוף לרב.

ח. תשעה באב שחל בשני או בחמישי, קורין שלשה (כבכל שני וחמישי), ומפטיר אחד (משום תשעה באב). חל להיות בשלישי או ברביעי, לת"ק קורא אחד ומפטיר אחד. (שאין קוראים שלשה קוראים בתענית ציבור). ולרבי יוסי לעולם קורין שלשה ומפטיר אחד. וכן שנינו שכל שיש בו ביטול מלאכה לעם, כגון תענית ציבור ותשעה באב (שמותר במלאכה, וכן

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

תשעה באב מותר במקום שנהגו לעשות מלאכה), קורין שלשה. (ואין קורין ארבעה) (למסקנא), אע"פ שיש בו מוסף תפילה).

ט. בראש חודש וחול המועד קורין ארבעה, לפי שאין בו ביטול מלאכה לעם (בר"ח שהנשים אין עושות בו מלאכה, שניתנה להם מצוה זו לפי שלא פרקו נזמיהן בעגל, ובחול המועד באין לבית הכנסת יותר מבחול, שאין עושין בו מלאכה אלא בדבר האבד).

י. אסור לעשות נפילת אפים בפישוט ידים ורגלים, על רצפה של אבנים בבית הכנסת, שנאמר 'ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה', עליה אי אתה משתחוה בארצכם אבל אתה משתחוה על אבנים של בית המקדש. אבל רצפה שאינה של אבנים, או שלא בפישוט ידים ורגלים. מותר.

יא. אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן הוא בטוח במעשיו שנענה בתפלתו כיהושע בן נון. אביי ורבא הטו על צדיהן, ולא נפלו על פניהם ממש.

יב. רב נקלע לבבל פעם אחת ונפלו כולם על פניהם והוא לא נפל. וטעמו: י"א שכנגדו היה רצפה של אבנים, ולא רצה לזוז ממקומו שלא לטרוח את הציבור לעמוד מפניו. וי"א שכולה היתה רצפה של אבנים, אלא שכולם לא עשו פישוט ידים ורגלים, ורב היה נוהג לעשות פישוט ידים ורגלים, ולא רצה לשנות ממנהגו. וי"א שלא היה רגיל ליפול על פניו, לפי שהיה אדם חשוב.

יג. 'קידה' האמורה בכל מקום, אינה אלא על אפים. 'כריעה' היא על ברכים, והשתחואה' זו פישוט ידים ורגלים.

יד. לוי הראה קידה לפני רבי, שנעץ גודליו ונשען עליהם, ושוחה עד שנושק את הרצפה וזוקף, ומכיון שאינו יכול להשען על גודליו, ואין ידיו מסייעות אותו בזקיפתו, וצריך להתאמץ במתניו. ומתוך כך נצלע בבוקא דאטמא.

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

טו. לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה, שהרי לוי שהיה אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה (שאמר, עלית למרום ואין אתה משגיח על בניך), ונצלע בשעה שעשה קידה. שמשום שהטיח דברים כלפי מעלה, נתקלקל בשעת הסכנה.

דף כ"ג

א. שלש שיטות הן במנין הקרואים ביו"ט, יום הכיפורים, ובשבת. ובדין הוספות: א. י"א בשם רבי ישמעאל – וכך שנינו במשנתנו – שביום טוב קורין חמשה, וביום הכפורים ששה, ובשבת שבעה, אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן. ב. י"א בשם רבי ישמעאל כמנין הנ"ל, אבל אין מוסיפין עליהם. ג. לרבי עקיבא קורין ביום טוב חמשה, וביום הכפורים שבעה, ובשבת ששה. אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן.

ב. ביום טוב מאחרין לבוא לבית הכנסת, שצריך לטרוח בסעודת יום טוב. וממהרין לצאת, משום שמחת יום טוב. ובשבת ממהרין לבוא, שכבר תיקנו הכל מערב שבת, ויפה למהר ביאתן לקרות שמע כוותיקין. וממהרין לצאת, משום עונג שבת. ביום הכפורים ממהרין לבוא, ומאחרין לצאת, לפי שסדר היום מרובה.

ג. שלשה קרואים של שני וחמישי, וחמשה של יום טוב, ושבעה של שבת, י"א שתיקנום כנגד ברכת כהנים, שיש בה שלש תיבות בפסוק ראשון, חמשה בפסוק שני, ושבעה בפסוק שלישי. וי"א כנגד שלשה שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלך (חמשה חשובים מתוך שבעה רואים), שבעה רואי פני המלך. וכנגדן תקנו הקרואים מעין דבר מלכות. וששה קרואים של יום הכפורים, נתקנו כנגד ששה שעמדו מימינו של עזרא וששה משמאלו.

ד. הכל עולין למנין שבעה, אפילו קטן ואפילו אשה. אבל אמרו חכמים, אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד ציבור.

ה. י"א שמפטיר עולה למנין שבעה. וי"א שאינו עולה, לפי שקריאתו בתורה קודם הפטרה, אינה אלא משום כבוד תורה.

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

ו. המפטיר בנביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקים כנגד שבעה שקראו בתורה. וגם להאומר שהמפטיר אינו עולה למנין שבעה, אין צריך עוד שלש פסוקים כנגד קריאתו, כיון שאינה אלא משום כבוד תורה.

ז. ואם נגמר הענין פוסק גם אם לא קרא כ"א פסוקים. וכן במקום שיש מתורגמן, די בעשרה פסוקים, משום טורח ציבור.

ח. ואלו דברים שאין עושים אותם בפחות מעשרה בני אדם:

(א) אין פורסין על שמע (מנין הבא לבית הכנסת לאחר שקראו הצבור את שמע, עומד אחד ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה שבקריאת שמע).
(ב) אין עוברין לפני התיבה. (ג) אין הכהנים נושאים את כפיהם. (ד) אין קורין בתורה. (ה) אין מפטירין בנביא. והטעם בכל אלו הוא משום שכל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה, שנאמר ונקדשתי ב'תוך' בני ישראל, ולמדים 'תוך תוך' מן הכתוב הבדלו מ'תוך' העדה הזאת, ולמדים 'עדה עדה' מ'עד מתי לעדה הרעה הזאת' שהיו עשרה.

(ו) אין עושין מעמד ומושב למת בפחות מעשרה, כשנושאים את המת לקבורו היו יושבין שבע פעמים לבכות את המת, והרוצה לסופדו יספוד. שמאחר שצריך לומר 'עמדו יקרים עמודו, שבו יקרים שבו', אין נכון לאמרו לפחות מעשרה, שאם כך אתה אומר למועטין, מה הנחת למרובין?
(ז) אין אומרים ברכת אבלים, והיא ברכת רחבה, בפחות מעשרה. ואין אבלים מן המנין, שהרי אומר ברכה למנחמים בפני עצמן, אחינו, בעל הגמול ישלם לכם גמולכם הטוב, ברוך אתה ה' משלם הגמול. וברכה לאבלים בפני עצמן, אחינו בעל נחמות ינחם אתכם, ברוך אתה ה' מנחם אבלים, ואינו כוללן יחד.

(ח) וכן אין אומרים תנחומי אבלים פחות מעשרה, כשחוזרים מן הקברות עומדין ומנחמין את האבל, ואין שורה פחותה מעשרה.

(ט) אין אומרים ברכת חתנים בפחות מעשרה, וחתנים מן המנין.

(י) אין מזמנין בשם פחות מעשרה, כיון שצריך לומר 'נברך לאלקינו' אין נכון לאמרו בפחות מעשרה.

(יא) הבא לפדות קרקע של הקדש, צריך לפדותו בעשרה בני אדם, וצריך שיהיה אחד מהם כהן. שעשרה כהנים כתובים בפרשה, אחת לגופו,

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגמרא בתלמוד בבלי

להצריך כהן, והשאר הן מיעוט אחר מיעוט, לרבות שתשעה מהם אפשר בישראלים.

יב) וכן הדין במי שאמר דמי עלי, ששמין אותו כעבד, וצריך לפדותו בפני עשרה, שהרי עבד שהוקש לקרקעות, שנאמר 'והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה'.

דף כ"ד

א. הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים, כנגד תורה נביאים וכתובים.

ב. בתורה, לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד, כדי שלא יטעה המתורגמן שהוא מתרגם בעל פה. ובנביא יכול לקרוא למתורגמן שלשה, ולא אכפת לנו אם יטעה, כיון שאין יוצא ממנה הוראה. ואם היו שלשתן שלש פרשיות, קורין אחד אחד.

ג. מדלגין בנביא מפרשה לפרשה, ואפילו בשני ענינים. אבל בתורה אין מדלגין מענין לענין אחר, שהשומע את הקופץ ממקום למקום אין לבו מיושב לשמוע. אבל בענין אחד, כגון אחרי מות ואך בעשור ששניהם מענין יום הכיפורים, מדלגין.

ד. ובכל אופן שמותר לדלג, אינו מדלג אלא בכדי שיוכל לגלול את הספר ולקרות במקום הדילוג קודם שיגמור התורגמן תרגום המקרא שידלג זה, משום שאין כבוד צבור לעמוד שם בשתיקה.

ה. אין מדלגין מנביא לנביא, לפי שיש כאן טירוף יותר מדאי. ובנביא של שנים עשר מדלג, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו (למפרע).

ו. הרגיל להפטיר בנביא, הוא פורס על שמע, והוא עובר לפני התיבה, והוא נושא את כפיו. ואם היה קטן, אביו או רבו עוברים על ידו. י"מ הטעם משום כבוד, הואיל וממציא עצמו לדבר שאינו כבודו, תיקנו לו זו לכבוד. וכשהוא קטן חוששין לכבוד אביו או כבוד רבו. וי"א משום שהדבר בא ליד מחלוקת, אני מפטיר ואתה תעבור לפני התיבה. וכשהוא קטן חוששין למחלוקת של אביו או רבו.

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

ז. קטן קורא בתורה, ומתרגם, אבל אינו פורס על שמע, ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו.

ח. פוחח (שכרעיו נראין), פורס את שמע, ומתרגם, אבל אינו קורא בתורה, ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו.

ט. סומא, לת"ק פורס את שמע, ומתרגם. ואע"פ שאינו רואה את המאורות, יש לו הנאה מהן, וכאותו סומא שהלך באבוקה כדי שיצילוהו בני אדם מן הפחתין והקוצים. ולרבי יהודה כל שלא ראה מאורות מימיו, אינו פורס על שמע.

י. קטן פוחח אינו קורא בתורה משום כבוד ציבור. וכן ערום.

יא. כהן שיש מומין בפניו ידיו ורגליו, לא ישא את כפיו, מפני שהעם מסתכלין בו, והמסתכל בכהנים בשעה שנושאים את כפיהן, עיניו כהות, לפי שהשכינה שורה על ידיהם.

יב. לרבי יהודה גם מי שידי צבועות סטיס לא ישא את כפיו, מפני שהעם מסתכלין בו. ואם רוב אנשי העיר מלאכתן בכך, מותר.

יג. היו ידיו בוהקניות (שיש לו כתמים לבנים), או עקומות (כפופות), או עקושות (לצדיהן), לא ישא את כפיו.

יד. כהן שהוא מאנשי חיפה או מאנשי בית שאן, לא ישא את כפיו, שמגמגמין בלשונן הן. ואין מורידין אותן לפני התיבה, וכן אנשי טבעונין, מפני שקורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין.

טו. לוי שקולו עבה, פסול מן הדוכן.

טז. זבלגן (שעיניו זולפות דמעה), לא ישא את כפיו. ואם היה דש בעירו מותר, שכבר רגילין ואין מסתכלים בו. וכן סומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו, ואם היה דש בעירו מותר.

יז. האומר איני עובר לפני התיבה בבגדים צבועים, אף בלבנים לא יעבור, שמא מינות נזרקה בו. וכן האומר איני עובר בסנדל, אף יחף לא יעבור.

יח. העושה תפלתו עגולה כאגוז, סכנה ואין בה מצוה.

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

יט. נתן את התפילין על מצחו או על פס ידו, הרי זו דרך המינות, שהמינים מבזין מדרש חכמים והולכין אחר המשמעות שבין עיניך הוא ממש, ועל ידך ממש.

כ. ציפה את התפילין זהב, או שנתנה על בית יד לבושו מבחוץ, הרי זה דרך החיצונים.

כא. הלכה למשה מסיני שהתפילין צריכים להיות מרובעות. וכשהוא תופר בית מושבן, צריך ליזהר שלא יקלקל ריבוען במשיכת חוט התפירה, וצריך שיהא להן אלכסון כהלכתו במרובע, שתהא אצבע ברוחב ובאורך, שהיא אצבע ושני חומשין באלכסון.

דף כ"ה

א. האומר יברוך טובים, הרי זו דרך המינות. לפי שאינו כולל רשעים בשבחו של מקום, וחכמים למדו מחלבנה שריחה רע ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת, שמצריכן הכתוב בהרצאתן להיותן באגודה אחת.

ב. האומר על טוב יזכר שמך, משתקין אותו, שמשמע רק על טוב ולא על רע, וחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה.

ג. וכן האומר מודים מודים משתקין אותו, שנראה כשתי רשויות.

ד. האומר על קן צפור יגיעו רחמיך משתקין אותו. והטעם: י"א מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית. וי"א מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים, ואינן אלא גזירות.

ה. אנשי כנסת הגדולה תיקנו לומר 'הא'ל הגדול הגיבור והנורא', שהן שבחים הכתובים בתורה. ואין להוסיף עליהם עוד שבחים, כגון האדיר והחזק והאמין וכו'. משל לאדם שהיו לו אלף אלפי אלפים דינרי זהב, והיו מקלסין אותו בדינרי כסף, שגנאי הוא לו.

ו. הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה'. ואע"פ שיראה דבר גדול הוא, כלפי משה דבר

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

קטן הוא. משל לאדם שמבקשין הימנו כלי גדול ויש לו, דומה עליו ככלי קטן. ואם מבקשין ממנו כלי קטן ואין לו, דומה עליו ככלי גדול.

ז. הקורא את שמע וכופלה, אם קרא כל הפסוק שני פעמים, משתקים אותו, שנראה כשתי רשויות. ואם כופל כל תיבה בפני עצמה, הרי זה מגונה, אבל אין משתקים אותו, שאין כאן משמעות של שתי רשויות.

ח. המכנה בעריות, שדורש פרשת עריות בכינוי, ואומר לא ערוה ממש דיבר הכתוב, אלא הכוונה למגלה קלון אביו וקלון אמו ברבים, משתקין אותו.

ט. המפרש את הכתוב 'ומזרעך לא תתן להעביר למלך' שלא 'בוא על הנכרית ויוליד בן לעבודה זרה, משתקין אותו בנזיפה. לפי שכוונת הכתוב על חוק שהיו האמוריים עושים להעביר בניהן באש.

י. יש ענינים שנקראים בתורה בבית הכנסת, ומיתרגמין. יש שנקראים ולא מיתרגמין (כדי שלא יבינו עמי הארץ. ומקרא אינן מבינים). ויש שאינן נקראין ולא מיתרגמין:

אלו נקראים ומיתרגמין (בל"ת עק"ן נשפ"ה סימן): א. מעשה בראשית. ואין חוששין שיבואו לשאול מה למעלה מה למטה, ומה לפנים ומה לאחור. ב. מעשה לוט ושתי בנותיו. ואין חוששין לומר שאין זה כבודו של אברהם. ג. מעשה תמר ויהודה, ואין זה זלזול בכבודו של יהודה, כי אדרבא שבחו הוא במה שהודה. ד. מעשה עגל הראשון (כל הפרשה עד 'וישליכהו באש'), ואין חוששין לזלזול של ישראל, שנזכר להם בכך כדי שיהיה להם כפרה. ה. קללות וברכות. ואין חוששים שמא יחלוש דעתן של ציבור, כשישמעו שיהיו נענשין, ויאמרו טוב ליהנות מן העולם הזה בכל רצוננו, הואיל וסופנו ליענש. ו. אזהרות ועונשין, ואין חוששין שמא יעשו מיראה. ז. מעשה אמנון ותמר (נקראין ומיתרגמין בהפטר). ח. מעשה אבשלום. ואין חוששין לכבודו של דוד. ט. מעשה פילגש בגבעה, ואין חוששין לכבודו של בנימין. י. הודע את ירושלים ואת תועבותיה. ולהוציא משיטת רבי אליעזר האומר שאין מפטירין בה. ומעשה באחד שקראה למעלה מרבי אליעזר, אמר לו עד שאתה בודק בתועבות ירושלים צא ובדוק בתועבות אמך, בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול.

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

ואלו נקראין ולא מיתרגמין (רעבד"ן סימן): א. מעשה ראובן (וישכב את בלהה פילגש אביו), לפי שחוששין לגנותו. ב. מעשה עגל השני, מ'יאמר משה' עד 'וירא משה', לפי שכתוב בו 'ויצא העגל הזה', וחוששין שיטעו עמי הארץ ויאמרו ממש היה בו, שיצא מאליו. ג. ברכת כהנים, שנאמר בו 'ישא'. (שלא יאמרו שהקב"ה נושא להן פנים, ואין יודעין שכדאי הן ישראל לשאת להן פנים, שהחמירו על עצמן לברך ברכת המזון עד כזית או כביצה).

מעשה דוד ואמנון, כלומר במקום שנאמר בו 'אמנון בן דוד', לא נקרינ ולא מיתרגמין. (אבל כשנאמר אמנון לבד, נקרא ומיתרגם כנ"ל).

יא. לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו, שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה 'ויצא העגל הזה', פקרו המערערים לומר שיש ממש בעבודה זרה. יב. לת"ק אין מפטירין במרכבה, ורבי יהודה מתיר.

יג. כל המקראות הכתובין בתורה לגנאי קורין אותן לשבח, כגון 'ישגלנה' אומרים 'ישכבנה', 'בעפולים' אומרים 'בטחורים', 'חריונים' (רעי) אומרים 'דביונים' (הזב מן היונים), 'לאכל את חוריהם ולשתות את מימי שיניהם' אומרים 'לאכול את צואתם ולשתות את מימי רגליהם', 'למחראות' אומרים 'למוצאות', ולר"י בן קרחא אומר 'למחראות', מפני שהוא גנאי לעבודה זרה.

יד. כל ליצנות אסורה, חוץ מליצנות של עבודה זרה. ומותר לומר לגוי הנח את עבודה זרה בשי"ן תי"ו שלו.

טו. מותר לבזות למי שיוצאות עליו שמועות רעות בגימ"ל ושי"ן (בר ג'ירתא, כלומר זונה, ש'מא סריא, שם מוסרח). ומי שיוצאות עליו שמועות טובות מותר לשבח, והמשבחו ינוחו לו ברכות על ראשו.

הדרן עלך הקורא עומד למסנא

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

בני העיר למסקנא

דף כ"ז

א. מעלין בקודש ולא מורידין, ולפיכך, אם מכרו בני העיר דבר שיש בו קדושה, לוקחין בדמיו דבר שיש בו יותר קדושה, ולא דבר שקדושתו פחות.

ועל כן: אם מכרו בני העיר רחובה של עיר (להאומר שיש בו קדושה), לוקחין בדמיו בית הכנסת, מכרו בית הכנסת לוקחין תיבה (ארון קודש), מכרו תיבה לוקחין מטפחות (של ס"ת), מכרו מטפחות יקחו ספרים (נביאים וכתובים), מכרו ספרים לוקחין תורה. אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים, מכרו ספרים לא יקחו מטפחות, מכרו מטפחות לא יקחו תיבה, מכרו תיבה לא יקחו בית הכנסת, ואם מכרו בית הכנסת לא יקחו את הרחוב.

ב. וכן הדין בדמים הנותרים, שאם מכרו ספרים, ולקחו ממצת הדמים תורה, לא יקחו מן המותר דבר שקדושתו פחותה.

ג. הרחוב, לרבי מנחם ב"ר יוסי יש בו קדושה, הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות. ולחכמים אין בו קדושה, שאין זה אלא באקראי.

ד. לא אמרו שבני העיר יכולים למכור את בית הכנסת אלא בכפרים, אבל לא בית כנסת של כרכים, לפי שבאים שם להתפלל משאר מקומות, והכל בעליהם. ולפיכך בתי כנסיות אלו אינם מיטמאין בנגעים. ואם באים להתפלל שם על דעת יחיד, עושה בו היחיד מה שירצה. וכן בית הכנסת שחלק מבני הכרך בנאוה לעצמם, יכולים למכרו.

ה. תנאים נחלקו אם ירושלים נתחלקה לשבטים או לא. י"א שלא נתחלקה, ולפיכך בתים שבה אינם מיטמאין בנגעים, שאינה 'אחוזתכם'.

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

ולשיטתו, אין משכירין בעלי בתים שבירושלים את בתיהם לעולי רגלים, אלא נותנים להם בחינם. וי"א שגם המיטות נותנים להם בחינם. ולפיכך, עורות קדשים של עולות ושלמים, בעלי אושפיזין נוטלין אותן בזרוע, כיון שאין משלמים להם שכר אחר.

וי"א שנתחלקה ירושלים בין שבט יהודה ובנימין, ומיטמאה בנגעים (חוץ מבית המקדש. וכן בתי כנסיות שבה כדן בתי כנסיות של כרכים). ומה היה בחלקו של יהודה? הר הבית הלשכות והעזרות, ובחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים. ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה לתוך חלקו של בנימין, ובה מזבח בנוי, והיה בנימין מצטער עליה בכל יום לבולעה, ולפיכך זכה ונעשה אושפיזין לשכינה, שהיה הארון בחלקו.

ו. דרך ארץ שיניח האדם לבעל אכסניא שלו קנקן שלו ועור בהמתו.

ז. כשם שאין מורידין דמים שניתנו על בית הכנסת מקדושתו, כך אין מורידין את בית הכנסת מקדושתו ביד לוקח. (ע"פ רש"י). ודוקא כשלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אבל אם מכרוהו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, פקעה קדושה מן החפץ ומן הדמים, ומותר לעשות מהן כל רצונם, ואפילו לקנות בהם שכר לשתות.

ח. לא יסתור אדם בית כנסת קודם שיבנה בית כנסת אחרת. ואפילו אם רוצה ליטול לבנים וקורות מן הישנה, ולבנות בהם את החדשה, אסור, אע"פ שאין כאן חשש שיפשע ולא יבנה האחרת.

ט. מותר להחליף בית הכנסת או למכרו, וקדושתו חלה על החילוף או על הדמים, והוא יצא מן הקדושה להשתמש בו. אבל אסור להשכירו או למשכנו, לפי שעדיין הוא עומד בקדושתו. וכן לבנים של בית הכנסת מותר להחליפם או למכרם, אבל להלוותם אסור. ודוקא בישינים, שנבנו כבר בכותל בית כנסת שנפל, אבל חדשים שנעשו לשם בית הכנסת, מותר, גם להאומר 'הזמנה מילתא היא', לפי שעדיין מחוסרים בנין.

י. האורג בגד למת, להאומר 'הזמנה מילתא היא' אסור בהנאה, שמכיון שנארג כבר ראוי לפרוש אותו על המת. אבל הטווה לארוג בגד למת, לא נאסר, לפי שעדיין מחוסרים אריגה.

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

יא. י"א שאסור לבני העיר ליתן בית כנסת במתנה לצורך תשמישי חול, שאין לקדושתה מקום לחול. וי"א שמותר, כי אם לא היה להם הנאה מן המקבל, לא היו נותנים לו במתנה, והרי זה כמכר.

יב. תשמישי מצוה נזרקין, תשמישי קדושה נגנזין. ואלו הן תשמישי מצוה: סוכה, לולב, שופר, ציצית. ואלו הן תשמישי קדושה: אמתחת של ספרים תפילין ומזוזות, תיק של ספר תורה, ונרתיק של תפילין, ורצועותיהן. וכן בימה של עץ שנותרה עליה ס"ת, אם יש פעמים שמניחים על הבימה עצמה בלא מפה, תשמיש קדושה הוא, וצריך גניזה. וכן יריעה שפורסים סביבות הארון קודש מבפנים, אם יש פעמים שכופלין אותו תחת ספר תורה, תשמיש של קדושה הוא, וצריך גניזה. וכן דלוסקמי של חומשים, וארגז של ספרים, אע"פ שאין עשויים לכבוד אלא לשמירה, תשמיש של קדושה הן, ונגנזים.

יג. תיבה (ארון של ס"ת) שנתקלקלה, מותר לעשות ממנה תיבה קטנה. אבל אסור לעשות ממנה בימה, לפי שמורידה מקדושתה. יריעות הארון שבלו, מותר לעשות מהן כיס לספר תורה, אבל לא לחומשים (ספרים שעשויים כל חומש לבדו בגליון).

יד. בית כנסת הפתוח לחדר שמונח בו מת, והניחו את הארון כנגד הפתח, אינו חוצץ בפני הטומאה, ואסור לכהנים ליכנס בבית הכנסת. שאין לארון דין כלי עץ העשוי לנחת שחוצץ בפני הטומאה, כיון שלפעמים מטלטלים אותו כשס"ת בתוכו, ה"ז מיטלטל מלא וריקם.

טו. מטפחות ספרים שבלו, עושין אותן תכריכין למת מצוה וזו היא גניזתן. ספר תורה שבלה, גונזין אותו אצל תלמיד חכם, ואפילו שונה הלכות. ונותנים אותו בכלי חרס, שנאמר 'ונתתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים'.

דף כ"ז

א. י"א שבית המדרש חשוב מבית הכנסת, ולפיכך מותר לעשות מבית הכנסת בית המדרש, ואסור לעשות מבית המדרש בית הכנסת. וי"א להיפך. ומסתבר כשיטה ראשונה.

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגמרא בתלמוד בבלי

ב. וכן נחלקו בפירוש הכתוב לענין נבזראדן ששרף כל 'בית גדול' באש, ו"א מקום שמגדלין בו תורה (שהוא חשוב מבית הכנסת), וי"א מקום שמגדלין בו תפילה.

ג. לא ימכור אדם ספר תורה ישן ליקח בו חדש. ונסתפקו בגמרא אם הוא משום חשש פשיעה, שמא משימכור שוב לא יקנה, ומתוך כך יפסדו הדמים. או שאסור גם אם כתוב כבר החדש בבית הסופר, ואינו מעוכב אלא לתת לו דמים, כיון שאינו מעלה קדושתו. (ובדיעבד אם כבר מכרוהו, בכל אופן יקנו ס"ת אחרת).

ד. גוללין ספר תורה במטפחות חומשין, וחומשין במטפחות נביאים וכתובים. אבל לא יגלול נביאים וכתובים במטפחות חומשין, ולא חומשין במטפחות ספר תורה. ונסתפקו בגמרא אם מותר לגלול ס"ת במטפחת של ס"ת אחרת. (כיון שאינו מעלה קדושתו. וכספק הנ"ל לענין מכירה).

ה. מניחין ספר תורה על גבי חומשין, וחומשין על גבי נביאים וכתובים. אבל לא נביאים וכתובים על גבי חומשין, ולא חומשין על גבי תורה. וכן מניחים ספר תורה על גבי תורה, אע"פ שקדושתן שוה, כיון שאי אפשר לעשות באופן אחר. שהרי כורכין הספר, אע"פ שמניח דף על חבירו.

ו. אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה, לפי שהתלמוד מביא לידי מעשה, ולישא אשה משום ש'לא תהו בראה לשבת יצרה'.

ז. לא ימכור אדם ספר תורה, אף על פי שאינו צריך לו (שיש לו אחר). ואפילו אין לו מה יאכל ומכר ספר תורה או בתו, אינו רואה סימן ברכה לעולם (באותם הדמים).

ח. מכרו בני העיר דבר שיש בו קדושה, וקנו דבר שיש בו יותר קדושה, ונשאר להם דמים, אסור להורידן מקדושתן. אבל אם התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, מותר.

ט. ואם גבו בני העיר מעות מן הצבור לצורך ספר תורה, וקנאוהו, ונותר בידן מן הדמים, מותר להשתמש בו אפילו בשביל רוכב ששכרו לשליחות

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

למושל, אפילו אם לא התנו שבעה טובי העיר, לפי שעדיין לא באו לשימוש קדושה חמורה.

י. תלמיד חכם ששמע דבר ואינו יודע לפרשו, ישאלנו למי שמצוי אצל תלמידי חכמים.

יא. בני העיר שהלכו לעיר אחרת, ופסקו עליהן צדקה, נותנין אותה לגבאי אותה העיר, כדי שלא יחשדום שפוסקים ואינן נותנין. וכשהן חוזרים למקומן, תובעים אותן מן הגבאים, ומפרנסין בה עניי עירן. ודווקא כשאין שם תלמיד חכם המתעסק בצרכי צבור, אבל אם יש שם, תינתן לאותו תלמיד חכם. וכל שכן אם עניי עיר הראשונה סומכין על אותו תלמיד חכם.

יב. לרבי מאיר אין מוכרין בית הכנסת של רבים ליחיד, מפני שמורידין אותו מקדושתו, שאין אומרים דבר שבקדושה פחות מעשרה. ולחכמים מותר, שאם לא כן היה אסור גם מעיר גדולה לעיר קטנה, שהרי 'ברוב עם הדרת מלך'.

יג. לרבי מאיר אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו. ולחכמים מוכרין אותו ממכר עולם, אפילו ליחיד, ולכל תשמיש חוץ מארבעה דברים, למרחץ ולבורסקי לטבילה ולבית המים (לכביסה, וי"מ בית מי רגלים). ולרבי יהודה מוכרין אותה לשם חצר, והלוקח יעשה בה מה שירצה.

יד. היה נושה בחבירו מנה, ועשה לו שדהו מכר (שאם אינו פורע לו מכאן עד יום פלוני, תהיה השדה שלו), בזמן שהמוכר אוכל פירות, מותר. ובזמן שלוקח אוכל, לחכמים אסור, שמא לא יבוא לידי מכר, שיחזיר לו מעותיו, ונמצא שבהלואה היו אצלו, וזה אכל פירות ברבית. ולרבי יהודה (וכן לר"מ) מותר אפילו אם לוקח אוכל פירות.

וטעם המחלוקת: י"א שנחלקו אם צד אחד ברבית מותר או אסור (והוא צד אחד, כי שמא לא יפדנו ולא יבוא לידי רבית). וי"א שלדברי הכל צד אחד ברבית אסור, ורבי יהודה התיר כשנתן לו הפירות ע"מ להחזיר, שרבית ע"מ להחזיר מותר. ולחכמים אסור.

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגמרא בתלמוד בבלי

טו. מותר לאדם להשתין מים בתוך ארבע אמות של תפילה. (לאחר זמן).
אפילו לדברי חכמים שאסור למכור בית הכנסת למרחץ ולבית המים,
מודים בארבע אמות שהתפלל שם באקראי, שאין קדושתו קבועה.

טז. המתפלל, צריך שישהה כדי הילוך ארבע אמות קודם שישתין, שכל
שיעור הילוך של ד' אמות תפילתו סדורה בפיו, ושפתיו מרחשין. וכן
המשתין, צריך שישהה כדי הילוך ארבע אמות עד שיתפלל, משום
ניצוצות.

יז. המתפלל צריך להרחיק ממי רגלים ומן הצואה ארבע אמות.

יח. רבי זכאי האריך ימים בזכות: שמימיו לא השתין מים בתוך ד' אמות
של תפילה, ולא כינה שם לחבירו, ולא ביטל קידוש היום. ר"א בן שמוע
האריך ימים בזכות: שמימיו לא עשה קפנדריא לבית הכנסת, ולא פסע
על ראשי עם קדוש (כשהיו התלמידין בבית המדרש ע"ג קרקע, ההולך
על גבי מסיבתן לישב למקומו, נראה כפוסע על ראשי העם), ולא נשא
כפיו בלא ברכה.

דף כ"ח

א. רבי פרידא האריך ימים בזכות: שמימיו לא קדמו אדם לבית המדרש,
ולא בירך לפני כהן (כשהיה שוה עמו בחכמה), ולא אכל מבהמה שלא
הורמו מתנותיה. רבי נחוניא בן הקנה האריך ימים בזכות: שמימיו לא
נתכבד בקלון חבירו (כגון שחבירו יקח משאו, כשארין רגיל לעשות כן
בעירו), ולא עלתה על מיטתו קללת חבירו (שהיה מוחל קודם שנתו לכל
מי שציערו), והיה וותרן בממונו, כאיוב שהיה מניח פרוטה לחנוני מממונו.
רבי נחוניא הגדול האריך ימים בזכות: שמימיו לא קיבל מתנות, ולא עמד
על מדותיו (לשלם גמול רע למי שציערו), והיה וותרן בממונו. רבי יהושע
בן קרחה האריך ימים בזכות: שמימיו לא הסתכל בדמות אדם רשע. רבי
זירא האריך ימים בזכות שמימיו לא הקפיד בתוך ביתו, ולא צעד בפני מי
שגדול ממנו, ולא הרער במבואות המטונפות, ולא הלך ד' אמות בלא
תורה ובלא תפילין, ולא ישן בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי,

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

א. ולא שש בתקלת חבירו, ולא קרא לחבירו בחכינתו (כינוי לגנאי), וי"א בחניכתו. (אפילו כינוי שמסודר ממשפחתו שם דופי).

ב. אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה. וי"א שהאוכל הוא כאילו אוכל טבלים, ואין הלכה כן.

ג. כל תלמיד חכם שמברך לפניו אפילו כהן גדול עם הארץ, אותו תלמיד חכם חייב מיתה, שנאמר 'כל משנאי אהבו מות', אל תקרי משנאי אלא משניאי.

ד. כיון שנאמר 'כבש' בקרבן תמיד (שהוא לשון יחיד), למה נאמר 'אחד', לומר שיקח את המיוחד שבעדרו.

ה. כל המעביר על מדותיו, מעבירין ממנו כל פשעיו, שנאמר 'נשא עון ועבר על פשע', למי נושא עון למי שעובר על פשע.

ו. אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע. והעושה כן עיניו כהות.

ז. שני דברים גרמו ליצחק שנכחו עיניו בזקנותו, א' שהיה מסתכל בעשו הרשע, ב' לפי שקילל אבימלך לשרה 'הנה הוא לך כסות עינים'. ומכאן שלא תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה.

ח. בית כנסת שחרב, אין מספידין בתוכו, ואין מפשילין בתוכו חבלים (וכן שאר מלאכות), ואין פורשין לתוכו מצודות, ואין שוטחין על גג פירות, ואין עושין אותו קפנדריא, שנאמר 'והשמותי את מקדשיכם', קדושתן אף כשהן שוממין. עלו בו עשבים, לא יתלוש מפני עגמת נפש.

ט. בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש, שאין אוכלין בהן, ואין שותין בהן, ואין מתקשטין בהם, ואין מטיילין בהם, ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים, ואין מספידין בהן הספד של יחיד. אבל קורין בהן, ושונין בהן, ומספידין בהם הספד של רבים (של ת"ח שמת, או הספד שנמצא בו ת"ח, וכולם באים לכבודו).

י. מכבדין בתי כנסיות ומרביצין אותן, כדי שלא יעלו בהם עשבים. ודווקא בישובן, אבל בחורבנן מניחין אותן לעלות עשבים, וכשעלו בהן לא יתלוש מפני עגמת נפש.

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

יא. בתי כנסיות שבבבל עשויין על תנאי שיוכלו להשתמש בהן. ואע"פ כן אין מחשבין בהם חשבונות. ובית כנסת שמחשבין בו חשבונות, לסוף שילינו בו מת מצוה.

יב. לחכמים ותלמידיהם מותר להתקשט בבית הכנסת, שביתם הוא לכל דבר, ומטעם זה נקרא בית המדרש 'בי רבנן'.

יג. היו עסוקים בדבר הלכה מחוץ לבית הכנסת, והתחילו גשמים לירד, מותר לו ליכנס לבית הכנסת כדי שלא יטרידוהו הגשמים. כי הלימוד צריך דעת צלולה ומיושבת.

יד. היה צריך ליכנס לבית הכנסת לקרות לחבירו, אם תלמיד חכם הוא יאמר שם הלכה אחת, ואם יודע משניות יאמר משנה, ואם יודע לקרות בתורה יאמר פסוק, ואם אינו יודע, יאמר לתינוק קרא לי הפסוק שאתה קורא בו, או ישהה מעט בבית הכנסת ואח"כ יצא לדרכו.

טו. המשתמש במי ששונה הלכות, חולף ועובר מן העולם. ישתמש אדם במי ששנה ארבעה סדרים, ולא ישתמש במי שלימד ארבעה. (ור"ף פירש, ישתמש במי ששנה משניות של ארבעה סדרים, ולא במי שלמד גמרא של ארבעה). ריש לקיש התיר לשונה ארבעה סדרים לשמשו, לאחר שלימדו הלכה אחת.

טז. בנות ישראל החמירו על עצמן, שאפילו רואות טיפת דם כחרדל, יושבות עליו שבעה נקיים. (כי מן התורה אין חיוב שבעה נקיים רק אם ראתה שלשה ימים ב"א יום שבין נדה לנדה).

יז. כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא.

דף כ"ט

א. מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה. ודווקא כשאין שם כל צורכו, אבל אם יש שם כל צורכו אין מבטלין. וכמה צרכו של מת? למי שקורא ושונה: י"א שנים עשר אלף בני אדם, ועוד ששת אלפים שמכריזים עליו שיבואו לכבדו. וי"א שנים עשר אלף בני אדם, ומתוכם ששת אלפים מכריזים. וי"א עד שיהיה מחיצת אנשים משער העיר עד

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

בית הקברות. וי"א ששים רבוא, כנתינתה כך נטילתה. ואם הנפטר היה שונה לאחרים, אין שיעור לצרכו.

ב. בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן, גלו למצרים שכינה עמהן, גלו לבבל שכינה עמהן, ואף כשעתידין ליגאל שכינה עמהן. והיכן שכינה שורה בבבל? פעמים בבית כנסת של הוצל, ופעמים בבית כנסת שחרב וחזר ונבנה (ע"י יכניה וסייעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהם בגלות).

ג. הקב"ה הבטיח להיות עם בני ישראל בגלות במקדש מעט. ומה הוא מקדש מעט? י"א אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, וי"א זה בית רבינו (רב) שבבבל.

ד. אביי היה מתחילה לומד בביתו ומתפלל בית הכנסת, כיון ששמע את הפסוק 'ה' אהבתי מעון ביתך', היה לומד בבית הכנסת.

ה. עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל.

ו. המתגאה הרי הוא בעל מום, שכן מצאנו בהרים הגבוהים שקרויים בעלי מומים כלפי הר סיני.

ז. אין עושין קפנדריא בבית הכנסת, שעובר דרכו ממבוי למבוי כדי לקצר הילוכו. ואם היה שם שביל קודם שנבנה בית הכנסת, מותר. והנכנס על מנת שלא לעשות קפנדריא, מותר לעשותו קפנדריא. וכן הנכנס לבית הכנסת להתפלל, מותר לעשותו קפנדריא. (וי"ג מצוה לעשותו קפנדריא).

ח. בית כנסת שחרב ועלו בו עשבים, לא יתלוש כדי להאכיל לבהמתו, אבל תולש ומניח.

ט. בית הקברות, אין נוהגין בהן קלות ראש, אין מרעין בהן בהמה, ואין מוליכין בהן אמת המים, ואין מלקטין בהן עשבים, מפני כבוד מתים. ואם ליקט עשבים, שורפן במקומן.

י. חכמים תקנו לקרות ארבע פרשיות בשבתות שבין ר"ח אדר לר"ח ניסן:

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

א) פרשה ראשונה היא פרשת שקלים, וקורים אותה בשבת שחל בה ר"ח אדר, להודיע שיביאו שקליהם באדר, כדי שיקריבו באחד בניסן מתרומה חדשה, שנאמר 'זאת עלת חדש בחדשו', אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה. ואם חל ר"ח באמצע השבוע, מקדימין לקרותה בשבת שקודם ראש חודש.

ב) פרשה שניה, פרשת 'זכור', ואין קורין אותה בשבת שניה (לאחר שקלים), אלא בשבת שלישית, כדי לקרותה סמוך לפורים, לסמוך מחיית עמלק למחיית המן.

ג) בשלישית קורין פרשת 'פרה אדומה', להזהיר את ישראל לטהר את עצמן, כדי שיעשו פסחיהן בטהרה.

ד) ברביעית קורין 'החודש הזה לכם', שיש שם פרשת הפסח (והקדימו לקרות 'פרה' לפי שהיא טהרתן של ישראל).

יא. משמיעין בהכרזת בית דין על השקלים באחד באדר. ואפילו לרשב"ג ששואלין בהלכות פסח קודם פסח שתי שבתות (וא"צ שלשים יום), כיון שבט"ו באדר יושבים שולחנות במדינה, ובכ"ה בו יושבין במקדש, קודמין בשתי שבתות לפני כן.

יב. ועוד מכריזין בית דין בר"ח אדר לעקור כלאי הזרעים הניכרין בין התבואה, לפי שהוא זמן זריעה.

יג. לתנא קמא שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, ולרשב"ג שתי שבתות.

יד. אמוראים נחלקו מה היא פרשת שקלים: לרב 'צו את בני ישראל' של קרבנות, לפי שהשקלים באים לקרבנות ציבור כדי שיקריבו מתרומה חדשה. ולשמואל 'כי תשא' שנאמר בה שלש תרומות של הבאת שקלים, למזבח (לקרבנות ציבור), לאדנים, ולבדק הבית. ומפטירין ב'הוידע הכהן' שנאמר בה 'כסף נפשות ערכו'.

טו. כל ר"ח שחל בשבת, קורין ששה קרואים מפרשת השבוע, ואחד בפרשת ר"ח. וכשחל ר"ח אדר בשבת, לשיטת רב שפרשת שקלים היא פרשת ר"ח, מוציאים שתי ספרי תורה, שלשה קורין בפרשת השבוע,

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגמרא בתלמוד בבלי

וארבעה מפרשת ר"ח. וזה השינוי שיש בין ר"ח אדר שחל בשבת לשאר ראשי חדשים שחל בשבת. (ולסובר שכל הקריאה היא בשקלים) (ולאחר ד' פרשיות חוזר לסדר פרשיות), קורין כל השבעה מפרשת ר"ח).

טז. ולשיטת שמואל מוציאים בר"ח אדר שחל בשבת שלש תורות, באחד קורין פרשת השבוע, באחד בשל ראש חודש, ובאחד בכי תשא.

יז. וכן בראש חודש טבת שחל בשבת, מביאים שלש תורות וקורין בהן, אחד בפרשת השבוע, ואחד בשל ראש חודש, ואחד בחנוכה.

יח. ראש חדש טבת שחל בחול, י"א שקורין שלש בראש חודש, ואחת בחנוכה, שתדיר ואינו תדיר קודם. וי"א שקורין שלש בחנוכה, ורביעי בראש חודש, לפי שראש חודש גרם לרביעי שיבוא. והלכה כשיטה ראשונה שאין משגיחין בחנוכה לעשותו עיקר, אלא ר"ח עיקר.

א. שבת שקלים שחל להיות בפרשת תצוה, י"א שקורין ששה מ'ואתה תצוה' עד 'כי תשא' משום פרשת השבוע, ולשביעי מ'כי תשא' עד 'ועשית' משום שקלים, ובשבת הבאה כופלים ומתחילים מ'כי תשא' משום פרשת השבוע. וי"א שקורים ששה עד ועשית, והשביעי חוזר וכופל מ'כי תשא' עד ועשית, שאם יקראו ששה רק עד 'כי תשא', יאמרו שהשביעי ממשיך וקורא בפרשת השבוע, שלא נסתיימה עדיין הפרשה עד ועשית.

ב. חל להיות שבת שקלים בפרשה הסמוכה לפרשת שקלים מאחריה (בפרשת ויקהל, או לאחר פרשת התמיד לשיטת רב, ושייך אצל בני מערבא שגמרו את התורה אחת לשלש שנים. לעיל כט:), קורין אותה בפרשת השבוע, וכופלים אותה בשבת הבאה משום שקלים. וכן אם חל בפרשה הסמוכה לפנייה (בפרשת תצוה), קורא וכופל אותה. (י"א שכופלה באותה שבת, וי"א בשבת הבאה. ונתבאר המחלוקת לעיל).

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגמרא בתלמוד בבלי

ג. חל להיות שבת שקלים בפרשת כי תשא עצמה, י"א שקורא ששה מ'ועשית' עד ויקהל, והשביעי קורא 'כי תשא' עד 'ועשית'. וי"א שאין לקרות למפרע, אלא קורא ששה מ'כי תשא' עד ויקהל, והשביעי כופל וקורא כי תשא עד ועשית.

ד. חל להיות ר"ח אדר בערב שבת, י"א שמקדימין לקרות שקלים בשבת קודם ר"ח, כדי שלא לגרוע משתי שבתות עד ט"ו שיושבין בשולחנות. וי"א שקורין בשבת שלאחר ר"ח, שמכיון שט"ו חל בע"ש, לא יצאו בעלי שולחנות עד יום ראשון.

ה. פורים שחל להיות בערב שבת, לרב מקדימין פרשת זכור בשבת קודמת, כדי שלא תקדום עשיה לזכירה, ולשמואל מאחרין בשבת שלאחר פורים, כיון שמוקפין עושים פורים ביום ט"ו, יש כאן עשיה וזכירה יחדו.

ו. חל להיות פורים בשבת עצמה, י"א שגם לרב אין מקדימין לקרות זכור בשבת קודמת, וי"א שעדיין היא מחלוקת, ולרב מקדימין זכור בשבת שלפניה, כדי שתקדום זכירה לעשיה.

ז. בשבת זכור, מפטירין 'פקדתי את אשר עשה עמלק'.

ח. בשבת שלישית קורין פרה אדומה, ומפטירין 'וזרקתי עליכם'. ואיזו היא שבת שלישית? אם חל ר"ח ניסן בשבת, שאז קורין החודש בר"ח ניסן, קורין פרה בשבת הסמוכה לר"ח ניסן מלפניה. ואם חל ר"ח ניסן באמצע שבת, שאז הוצרכנו לקרות פרשת החודש בשבת שלפניה, מקדימין לקרות פרה בשבת הסמוכה לפורים מאחריה.

ט. בשבת רביעית, קורין 'החודש הזה לכם', ומפטירין 'כה אמר ה' [אלקים] בראשון באחד לחדש'. ואיזו היא שבת רביעית? כל שחל ראש חודש ניסן להיות בתוכה. ואפילו אם חל ר"ח בערב שבת, מקדימין לקרות בשבת שלפני ר"ח. (לדברי הכל).

י. בשבת חמישית (לאחר ארבע פרשיות), חוזרים לקרות כסדר. י"א שחוזרים לסדר קריאת הפרשיות, לפי שכל הקריאה בשבתות הללו היתה

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

של ארבע פרשיות. וי"א שחוזרים לסדר הפטרות, שבארבע פרשיות היו מפטירין מעין הפרשיות (שרק סיום הקריאה היתה בפרשיות אלו).

יא. בראשי חדשים חנוכה ופורים, תעניות ומעמדות ויום הכפורים, מפסיקין מסדר הפרשיות, וקורין בעניני היום. כשחל בשבת מפסיקים מסדר הפטרות (למ"ד לעיל שחוזרים לסדר הפטרות), וכשחל בחול מפסיקים את כל הקריאה, וקורין בעניני היום.

יב. בתעניות אין קורין בשחרית מפרשת השבוע, אע"פ שקריאה מענין התענית היתה במנחה, לפי שמשעת שחרית מאספין בני אדם, ובודקין ומזהירין אם יש בידם עבירה ויחדלו, כדי שיתקבל התענית, לפיכך אין פנאי בשחרית לקרות בתורה. וכך היו בודקין עד חצות, ומחצות עד רביע היום קורין ומפטירין, וברביע האחרון מבקשים רחמים, שנאמר, ויקראו בספר תורת ה' אלהיהם רביעית היום, ורביעית מתודים ומשתחווים וכו' עד למנחת הערב, ובמנחת הערב קמתי מתענית.

דף ל"א

א. 'וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל', מכאן דרשו שמצותן שיהיו קורין כל אחד ואחד בזמנו. ולפיכך קורין במועדים קריאות אלו: בפסח: ביו"ט ראשון קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים, ומפטירין בפסח גלגל. ביו"ט שני של גליות, מפטירין בפסח יאשיהו. שאר ימות הפסח, מלקט וקורא מענינו של פסח, י"א מאפ"ו סימן, מ'שכו וקחו, א'ם כסף תלוה, פ'סל לך, ו'ידבר שבבהעלותך. ובשביעי קורין ויהי בשלח, ומפטירין וידבר דוד. וביו"ט שני קורין כל הבכור, ומפטירין עוד היום. ומנהג העולם לסדר הקריאות בימי הפסח כסדר זה: משך תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא (משכו, שור או כשב, קדש לי כל בכור, אם כסף, פסל לך, וידבר וגו' במדבר, בשלח פרעה, כל הבכור).

ב. בעצרת: י"א שקורין שבעה שבועות, ומפטירין בחבקוק. וי"א בחדש השלישי, ומפטירין במרכבה. ונוהגים בחו"ל בשני הימים כשניהם, אבל להיפך, שביו"ט ראשון קורא בחדש השלישי ומפטיר במרכבה, וביו"ט

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

שני שבעה שבועות ומפטירין בחבקוק. לפי שמתן תורה היה בשישי בסיון.

ג. בראש השנה: י"א שקורין בחדש השביעי באחד לחודש, ומפטירין הבן יקיר לי אפרים, ויש אומרים וה' פקד את שרה ומפטירין בחנה. ונוהגים לעשות ביום הראשון כשיטה שניה, וביום השני קורין והאלקים נסה את אברהם, ומפטירין הבן יקיר.

ד. ביום הכפורים קורין אחרי מות, ומפטירין כי כה אמר רם ונשא. ובמנחה קורין בעריות, ומפטירין ביונה.

ה. בחג הסוכות: ביו"ט ראשון קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים, ומפטירין הנה יום בא לה'. ביו"ט שני של גליות, קורין כיום ראשון, ומפטירין ויקהלו אל המלך שלמה. בשאר ימות החג קורין בקרבנות החג. בשמיני עצרת קורין כל הבכור, אלא שמתחילין עשר תעשר לפי שיש באותה פרשה מצות וחוקים הרבה הנהוגות בחג באותו זמן. ומפטירין ויהי ככלות שלמה. ולמחרת, קורין וזאת הברכה, ומפטירין ויעמד שלמה.

ו. בשבת חול המועד (של פסח ושל סוכות) קורין ראה אתה וגו', ומפטירין, בפסח העצמות היבשות, ובסוכות ביום בוא גוג.

ז. בחנוכה, קורין בנשיאים. ובשבת, מפטירין בנרות של זכריה. ואם חלו שתי שבתות בחנוכה, בראשונה מפטירין של זכריה, ובשניה בנרות של שלמה.

ח. בפורים, קורין ויבא עמלק.

ט. בראשי חדשים, קורין ובראשי חדשיכם. ר"ח שחל בשבת, מפטירין והיה מדי חודש בחדשו. חל להיות באחד בשבת, מפטירין מאתמול ויאמר לו יהונתן מחר חודש.

י. כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקב"ה אתה מוצא ענוותנותו. דבר זה כתוב בתורה, כי ה' אלהיכם הוא אלוקי האלקים ואדוני האדנים, ולאחריו כתוב עושה משפט יתום ואלמנה. שנוי בנביאים, כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש וגו' ולאחריו כתוב ואת זכא ושפל רוח. משולש

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגנורא בתלמוד בבלי

בכתובים, סלו לרכב בערבות ב'ה שמו, ולאחריו אבי יתומים ודיין אלמנות.

יא. ראש חדש אב שחל בשבת, מפטירין חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח. ולמה היו לטורח? אמר הקב"ה לא דיין להם לישראל שחוטאין לפני, אלא שמטריחין אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהם.

יב. בתשעה באב י"א שקורין ואם לא תשמעו לי, י"א עד אנה ינאצוני, וי"א עד מתי לעדה הרעה הזאת. ונוהגים לקרות כי תוליד בנים. וההפטרה, י"א איכה היתה לזונה. ונוהגים להפטיר אסף אסיפם.

יג. במעמדות קורין במעשה בראשית, שאלמלא הן לא נתקיימו שמים וארץ. שנאמר, אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. וכן למדנו שאמר אברהם להקב"ה שמא ח"ו ישראל חוטאים ואתה עושה להם כדור המבול ודור הפלגה, אמר לו לאו, אמר במה אדע, אמר לו קחה לי עגלה משלשת וגו'. אמר לפניו תינח בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאינו קיים מה תהא עליהם, אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן, ומוחל אני על כל עונותיהם.

יד. בתעניות קורין ברכות וקללות. ואין מפסיקין באמצע קללות, אלא אחד קורא את כולן. י"א משום מוסר ה' בני אל תמאס. וי"א שאין אומרים ברכה על הפורענות, ולפיכך מתחיל בפסוק שלפניהם, ומסיים בפסוק שלאחריהם. ודווקא בקללות שבתורת כהנים, שאמורות בלשון רבים ומשה מפי הגבורה אמרן, אבל קללות שבמשנה תורה פוסק, לפי שאמורות בלשון יחיד ומשה מפי עצמו אמרן.

טו. עזרא תיקן לישראל לקרות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ראש השנה, כדי שתכלה השנה וקללותיה. וגם עצרת ראש השנה היא, שנדונין בה על פירות האילן.

טז. אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה, סתור ואל תבנה, שסתירת זקנים בנין ובנין נערים סתירה. וסימן לדבר רחבעם בן שלמה.

סיכומי הדינים העולים מנוסקנת הגנורא בתלמוד בבלי

יז. בשני ובחמישי בשבת במנחה, קורין כסדר הפרשיות, אבל אינו עולה מן החשבון, שלשבת הבאה יחזרו על מה שקראו במנחה ובשני וחמישי. וי"א שמקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה, מקום שמפסיקין במנחה שם קורין בשני, ומקום שמפסיקין בשני שם קורין בחמישי, ומקום שמפסיקין בחמישי שם קורין לשבת הבאה. אבל אין הלכה כן, אלא מקום שמפסיקין בשבת שחרית, שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה.

דף ל"ב

א. לרבי מאיר, הקורא פותח ספר תורה, ורואה את הכתב, וגולל, ומברך, וחוזר ופותח וקורא. אבל לא יקרא כשהספר פתוח, שלא יאמרו ברכות כתובים בתורה. ולרבי יהודה פותח ורואה, ומברך כשהוא פתוח, וקורא. שהכל יודעים שאין ברכות כתובים בתורה. וכן הלכה. (ויש מהפכים שיטת רבי מאיר ורבי יהודה).

הקורא בתורה לא יסייע למתורגמן, כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה. הלוחות (י"מ שהן העשויים לספרים שלנו שאינן בגיליון כספר תורה), והבימות (שעשו למלך בפרשת המלך), אין בהן משום קדושה.

הגולל ספר תורה צריך שיעמידנו על התפר, ששם ראוי להדקו יפה.

הגולל ספר תורה מענין לענין, והוא יחיד, וספר תורה מונח לו על ברכין, גוללו מבחוץ, כלומר העמוד שהוא חוצה לו, וגולל מצד חוץ לצד פנים, שאם יאחז עמוד הפנימי ויגלול לצד החוץ, יתפשט החיצון ויפול לארץ. וכשגמר מלגלול ובא להדקו, יאחז בפנימי ויהדק על החיצון, כדי שלא יכסה הכתב בזרועותיו, שמצוה להראות את הכתב אל העם כשמהדקו.

עשרה שקראו בתורה, הגדול שבהם גולל ספר תורה. שהגוללו נוטל שכר כנגד כולם.

משתמשין בבת קול, אם היה קול איש בעיר, או קול אשה במדבר. ודווקא כשאומר 'הן הן' או 'לאו לאו'.

סיכומי הדינים העולים מנוסקבת הגמרא בתלמוד בבלי

שני תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת, ואין נוחין זה את זה בהלכה, עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם.

כל האוחז ספר תורה ערום (בלא מטפחת סביב ס"ת), נקבר ערום בלא אותה מצוה. מוטב תיגלל המטפחת, ואל יגלל ספר תורה בתוך המטפחת. משה תיקן לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, הלכות חג בחג.

הדרן עלך בני העיר

וסליקא לה מסכת מגילה למסכתא